

Sökschaktning inför nybyggnation

Särskild arkeologisk utredning 2010-2011
Rälla 1:17, Högsrum socken, Borgholms kommun, Öland

Kenneth Alexandersson

KALMAR LÄNS MUSEUM
Arkeologisk rapport 2011:18

Sökschaktning inför nybyggnation

Särskild arkeologisk utredning 2010-2011

Rälla 1:17, Högsrum socken, Borgholms kommun, Öland

Författare	Kenneth Alexandersson
Copyright	Kalmar läns museum
Redaktion	Per Lekberg, Seija Nyberg
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	1400-352X

Abstract

Keywords: chipped flint, Cooking pit, Post-hole, Öland, Archaeological test excavation

Due to the planning of a new residential area on the property Rälla 1:17 Kalmar County Museum performed an archaeological test excavation. The area is situated on the West Coast of Öland, 15 km north of Färjestaden. The aim of the survey was to see if there were traces of prehistoric activities in the area.

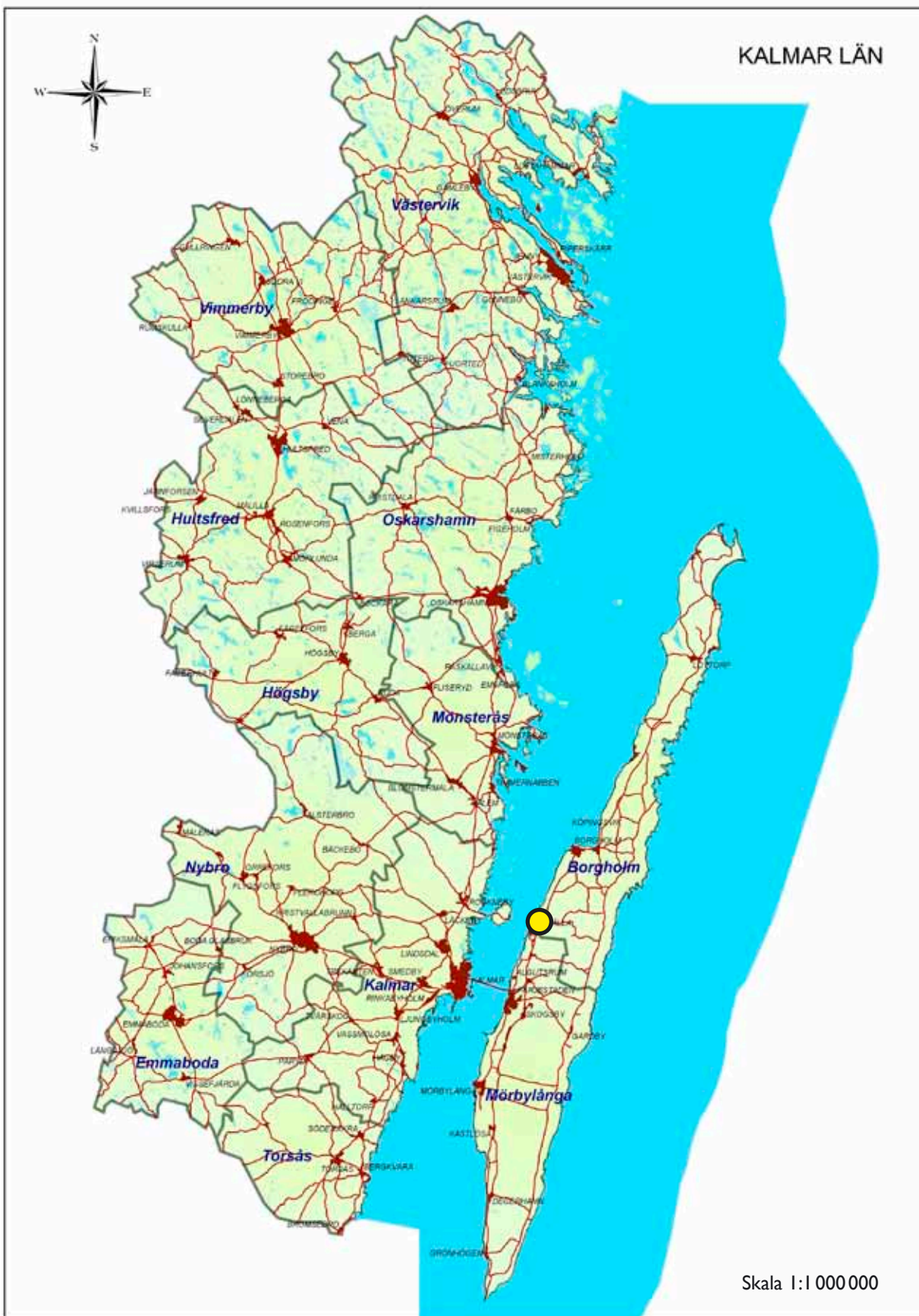
The archeological investigation started in late November 2010, but was not completed until early April 2011, due to snow cover and frozen ground. During the investigation test

shafts were evenly distributed over the area with a mechanical excavator. Afterwards several test pits was hand-dug in the shaft.

During the archaeological excavation prehistoric remains was documented within three areas; worked flint and archaeological features as postholes and a cooking pit were documented. In two of these areas additionally archaeological works were suggested. In the third area a single stray find of flint suggested no further archaeological work.

Innehåll

Sammanfattning.....	7
Inledning.....	8
Topografi och fornlämningsmiljö.....	9
Genomförande och resultat.....	12
Tolkning och åtgärdsförslag.....	14
Tekniska och administrativa uppgifter.....	15

Karta över Kalmar län med undersökningsområdet markerat.

Sammanfattning

I samband med planläggning av ny bebyggelse inom Rälla 1:17 genomförde Kalmar läns museum en särskild arkeologisk utredning i området på uppdrag av Borgholms kommun. Syftet med utredningen var att se om det fanns spår efter förhistoriska aktiviteter i området. I den västra delen av området fanns en närhet till sedan tidigare registrerade gravar. Den arkeologiska utredningen påbörjades i slutet av november 2010 men kunde p.g.a. det rådande väderläget slutföras först i början av april 2011.

Utredningen genomfördes med hjälp av sökschakt och ¼-meter stora provrutor. Inom utredningsområdet påträffades förhistoriska lämningar inom tre områden. I två av områdena framkom förhistoriska lämningar i sådan omfattning att Kalmar läns museum föreslår vidare antikvariska arbeten. Inom den tredje ytan utgjordes lämningarna av en enstaka bit slagen flinta, varför inga vidare antikvariska arbeten föreslås inom detta delområde.

Inledning

På uppdrag av Borgholms kommun genomförde Kalmar läns museum en särskild arkeologisk utredning inom fastigheten Rälla 1:17. Området är beläget på västra Öland ca 15 km norr om Färjestaden. Utredningen föranleddes av planerad bostadsbebyggelse. Syftet med den

arkeologiska utredningens var att påvisa en eventuell förekomst av förhistoriska lämningar i området. Den arkeologiska utredningen påbörjades i slutet av november 2010 men kunde p.g.a. det rådande väderläget, snö och tjäle, inte slutföras förrän i början av april 2011.

Topografi och fornlämningsmiljö

Utredningsområdet är beläget på den västra sidan av Öland, strax söder om Ekerums Golf & Resort och omedelbart väster om Rälla by. Den särskilda arkeologiska utredningen berör en ca 91 000 m² stor yta inom fastigheten Rälla 1:17. Området är långsmal och sträcker sig från Rälla gård i öster och ner mot Kalmarsund i väster (se fig. 1).

Den underliggande alven i området utgörs huvudsakligen av sand och grus med stråk av klappersten vilka utgör spår efter äldre strandvallar. I dagsläget består vegetationen i området till stora delar av tallskog med en bitvis ganska tät undervegetation. Topografin i området är varierad. Centralt i området återfinns den västra landborgen där marken sluttar kraftigt, i de östra och västra delarna av området är marken relativt flack. Nedanför landborgskanten återfinns diffusa lämningar efter Ancylussjön respektive Littorinahavets strandvallar. Längst i väster sluttar marken återigen ganska kraftigt ner mot Kalmarsund.

Öland är mycket rikt på fornlämningar från samtliga förhistoriska perioder. På västsidan av Öland finns även ett stort antal kända järnåldersgravfält, dels på landborgskrönet dels i ett stråk närmare Kalmarsund. På västra Öland finns ett stort antal registrerade boplatssfynd i området mellan kusten och landborgskanten. Boplatserna dateras till sten- eller bronsålder och har huvudsakligen framkommit genom

fynd i plöjd åkermark. Detta förhållande innebär att uppodlade ytor vanligen uppvisar ett stort antal registrerade boplatsslämningar och lösfynd medan skogbeväxta områden förefaller mer ”tomma” ur ett fornlämningsperspektiv. En fördelning som till stora delar troligen är skenbar.

I Högsrum socken finns i dagsläget drygt 300 registrerade fornlämningar. Med ett flertal tydligt urskiljbara koncentrationer, där trakten kring Rälla utgör en. Cirka två km norrut, vid Halltorp, finns en stor koncentration av fornlämningar som omfattar såväl boplatser och möjliga gravar från stenålder som gravar, stensträngar och boplatser från järnålder och medeltid. Inom utbredningen för Ekerums golfbana strax norr om utbredningsområdet finns inga fornlämningar kända, men av fornlämningsbilden i omgivningarna att döma är det mycket troligt att lämningar av olika slag finns eller har funnits även här. Ca 5 km mot nordost, vid Karums Alvar, finns en koncentration av fornlämningar dominerat av ett större gravfält med dateringar till äldre järnålder. Drygt 3 km sydost om utredningsområdet ligger Rönnerums fornby, som utgör en av de mer välbevarade bebyggelsemiljöerna från järnålder i området med ett stort antal husgrunder, stensträngar och röjningsrösen från mellersta järnåldern.

Fig. 1. Registrerade fornlämningar i området med utredningsområdet markerat.

Socken	RAÄ nr	Typ	Datering
Högsrum	23	Resta stenar, stensättning	Järnålder
Högsrum	26	Rösen	Bronsålder/järnålder
Högsrum	29	Röse	Bronsålder/järnålder
Högsrum	30	Röse, stenkrets	Bronsålder/järnålder
Högsrum	31	Röse	Bronsålder/järnålder
Högsrum	101	Milsten	Historisk tid
Högsrum	109	Kalkugn	Medeltid/historisk tid
Högsrum	112	Röjningsröse	Historisk tid
Högsrum	124	Boplats	Stenålder, jäå/medeltid?
Högsrum	125	Fyndplats flinta, järnslag	Stenålder?, Jää/medeltid?
Högsrum	126	Boplats	Yngre stenålder, Jää/medeltid/historisk tid
Högsrum	127	Fyndplats flintavslag	Stenålder
Högsrum	128	Fyndplats skivkniv i flinta	Stenålder
Högsrum	129	Fyndplats slagg	Jää/medeltid/historisk tid
Högsrum	130	Fyndplats slagg	Jää/medeltid/historisk tid
Högsrum	142	Fyndplats slagen flinta	Stenålder
Högsrum	145	Fyndplats slagen flinta resp porfyr	Stenålder

Tabell I. Lämningslista.

Genomförande och resultat

Den underliggande jordmånen i området utgjordes huvudsakligen av sand med inlagrade stråk av grus och klappersten, men ett ställvis mycket tunt matjordslager. Vid den särskilda arkeologiska utredningen drogs 68 sökschakt i området. Schakten fördelades jämt över ytan, men dess mer precisa placering styrdes till viss del av områdets topografi och vegetation se fig. 2. Den bitvis kraftiga undervegetationen av sly utgjorde ställvis en försvårande omständighet. Schaktens placering i den östra delen av området styrdes också av de äldre spåren efter sand-

täkt. De undersökta schakten sammanlagda längd uppgår till ca 1040 meter, vilket motsvarar en ca 1 200 m² stor yta. För att få grepp om fynd och förekomsten av eventuella urvattnade kulturlager kompletterades sökschaktningen med ett 10-tal ¼-metersrutor som undersöktes i schakten. Det rådande väderläget med regn och därefter snö gjorde att den planerade fotodokumentationen uteblev.

I samband med den arkeologiska utredningen framkom förhistoriska lämningar inom tre delområden.

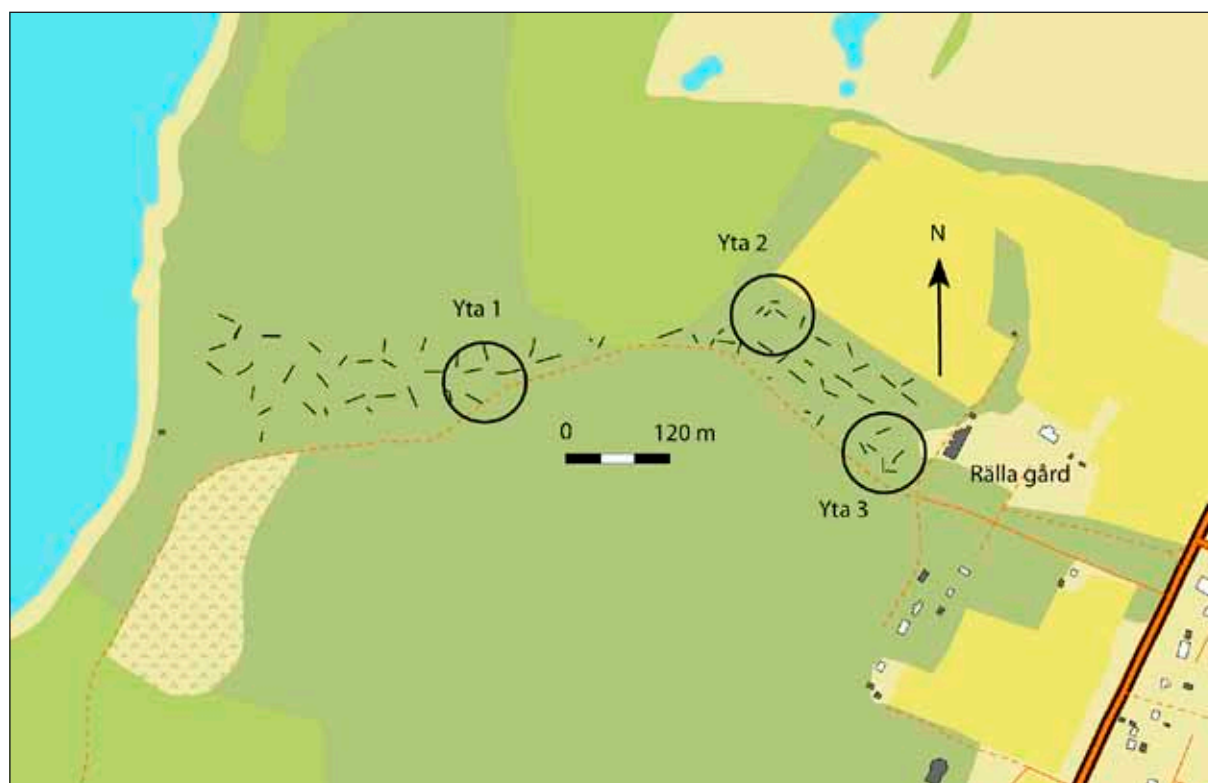

Fig. 2. Schaktöversikt med de tre områdena med förhistoriska lämningar markerade.

Yta 1:

I område 1 framkom tre slagna flintor och en kokgrop. Kokgropen var urvattnad, diffus och flammig i plan. För att klargöra att det rörde sig om en förhistorisk anläggning snittades den och undersöktes. I profil visade sig anläggningen vara mycket tydlig. De slagna flintorna var av allmän förhistorisk karaktär och framkom i matjorden. Efter undersökningens avslutning återdeponerades flintorna vid respektive fyndplats.

Yta 2:

På denna yta var lämningarna mycket begränsade och utgjordes endast av en bit slagen flinta, vilken framkom i matjorden. För att klargöra om det fanns urlakade kulturlager inom ytan undersöktes två ¼-metersrutor, vilka visade sig vara fyndtomma. Efter avslutad undersökning återdeponerades fynden.

Yta 3:

I området framkom 4-5 stolp-/pinnhål i schakten. Anläggningarna var svårdaterade men visar troligen på någon form av stolpburen konstruktion. Det framkom inget fyndmaterial i anslutning till anläggningarna.

Tolkning och åtgärdsförslag

Vid den särskilda arkeologiska utredningen framkom tre ytor som uppvisade arkeologiska lämningar. Utredningen visar att den bild som finns över de arkeologiska lämningarnas spridning som, vilket påtalats tidigare, måste nyanseras.

I ett av utpekade områdena (område 2) utgjordes de arkeologiska lämningarna av en bit slagen flinta. Enligt Kalmar läns museum föranleder den mycket sparsamma fyndbilden i detta delområde inte några vidare antikvariska åtgärder.

Lämningarna inom de övriga två ytorna (omr 1 & 3) är intressanta ur ett arkeologiskt perspektiv. Förekomsten av anläggningar, i ett av områdena i kombination med slaget stenmaterial, visar på mer påtagliga lämningar. Kalmar läns museum anser att dessa områden bör genomgå arkeologiska förundersökningar inför vidare exploatering för att vissa på lokalernas vetenskapliga potential.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-9669-09

Kalmar läns museums dnr: 33-624-09

Projektnummer KLM: 10/10

Uppdragsgivare: Borgholms kommun, Att. Daniel Hansson, Box 52,
387 21 Borgholm

Landskap: Öland

Kommun: Borgholm

Socken: Högsrum sn

Fastighet: Rälla 1:17

Fornlämningsnr: -

Ekonomisk karta: 4G 8j Högsrum

X koordinat: 6293615

Y koordinat: 595231

M ö h: 5 - 30 m

Fältarbets tid: 2010.11.24 - 2011.04.10

Antal arbetsdagar: 3

Maskintid: 16

Personal: Cecilia Ring, Kenneth Alexandersson

Foto, Du nr: -

Fynd nr: -

Fynd: -

Dokumentation: All dokumentation förvaras på KLM.

Inmätning: Koordinater och höjdangivelser i SWEREF99 TM

Adress

Box 104, S-391 21 Kalmar

Telefon

0480-45 13 00

Fax

0480-45 13 65

E-post

info@kalmarlansmuseum.se